

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

FOREIGN EXPERIENCE OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES DURING MARTIAL STATE AND ITS IMPLEMENTATION INTO THE ACTIVITIES OF THE PATROL POLICE OF UKRAINE

Моргунов О.А., д.ю.н., професор,
ректор

Дніпровський державний університет внутрішніх справ

У статті досліджено зарубіжний досвід функціонування правоохоронних органів у період воєнного стану та можливості його адаптації в діяльність патрульної поліції України. У сучасних умовах глобальної безпеки питання ефективної роботи правоохоронних органів під час збройних конфліктів, кризових ситуацій та надзвичайних обставин набувають особливого значення. Аналіз міжнародного досвіду показує, що правоохоронні органи відіграють ключову роль у забезпеченні громадської безпеки, правопорядку та підтримці стабільності в умовах воєнного стану.

У статті розглянуто основні підходи до організації діяльності поліції в країнах, які стикалися з воєнним станом або іншими надзвичайними ситуаціями, зокрема, досвід США, Великої Британії, та Німеччини. Особлива увага приділена структурним та тактичним змінам у роботі правоохоронців, їх взаємодії з військовими формуваннями, використанню сучасних технологій, стратегій управління ризиками та організації превентивної діяльності.

У статті аналізується застосування адаптивних стратегій, зокрема посилення патрулювання, запровадження комендантських годин, використання цифрових технологій для відстеження ситуації, протидії терористичним загрозам та забезпечення оперативного реагування на виклики. Визначено, що важливим аспектом ефективної діяльності правоохоронців у кризових умовах є їх психологічна та професійна підготовка, а також розбудова довіри між поліцією та громадянами.

На основі проведеного дослідження запропоновано шляхи імплементації зарубіжного досвіду у діяльність патрульної поліції України. Зокрема, йдеться про вдосконалення тактики патрулювання у зонах бойових дій та прифронтових територіях, налагодження ефективної взаємодії між правоохоронними органами та Збройними силами України, використання новітніх цифрових технологій для моніторингу та реагування на загрози.

Окремо підкреслюється необхідність адаптації міжнародних практик до українського правового поля, з урахуванням соціально-економічних та політичних умов країни. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення правового регулювання діяльності патрульної поліції України під час воєнного стану, що сприятиме підвищенню ефективності її роботи та зміцненню національної безпеки.

Ключові слова: правоохоронні органи, воєнний стан, патрульна поліція, громадська безпека, міжнародний досвід, адаптація, кризове управління, тактика патрулювання.

The article examines foreign experience of law enforcement agencies during martial law and the possibility of its adaptation to the activities of the patrol police of Ukraine. In modern conditions of global security, the issues of effective work of law enforcement agencies during armed conflicts, crisis situations and emergencies are of particular importance. An analysis of international experience shows that law enforcement agencies play a key role in ensuring public safety, law and order and maintaining stability in conditions of martial law.

The article examines the main approaches to organizing police activities in countries that have encountered martial law or other emergencies, in particular, the experience of the USA, Great Britain and Germany. Special attention is paid to structural and tactical changes in the work of law enforcement officers, their interaction with military formations, the use of modern technologies, risk management strategies and the organization of preventive activities.

The article analyzes the application of adaptive strategies, in particular, increased patrolling, the introduction of curfews, the use of digital technologies to monitor the situation, counter terrorist threats and ensure a prompt response to challenges. It is determined that an important aspect of the effective work of law enforcement officers in crisis conditions is their psychological and professional training, as well as building trust between the police and citizens.

Based on the research, ways of implementing foreign experience in the activities of the patrol police of Ukraine are proposed. In particular, this concerns improving patrol tactics in combat zones and frontline areas, establishing effective interaction between law enforcement agencies and the Armed Forces of Ukraine, and using the latest digital technologies to monitor and respond to threats.

The need to adapt international practices to the Ukrainian legal field, taking into account the socio-economic and political conditions of the country, is emphasized. The results of the study can be used to improve the legal regulation of the activities of the patrol police of Ukraine during martial law, which will contribute to increasing the efficiency of its work and strengthening national security.

Key words: law enforcement agencies, martial law, patrol police, public safety, international experience, adaptation, crisis management, patrol tactics.

Актуальність теми. В умовах воєнного стану, зумовленої повномасштабною збройною агресією, Україна зіткнулася з численними викликами, що стосуються забезпечення громадського порядку, захисту прав і свобод громадян та адаптації правоохоронної діяльності до нових реалій. В умовах особливого значення таких набуває вивчення зарубіжного досвіду діяльності правоохоронних органів, які працюють у схожих кризових умовах, зокрема в умовах військового або надзвичайного.

Впровадження передових практик інших країн у діяльність патрульної поліції України може значно підвищити ефективність забезпечення правопорядку, оптимізувати взаємодію між державними структурами та громадянами, а також посилити довіру суспільства до правоохоронних

органів. також, зарубіжний досвід може стати цінним джерелом для розробки нових підходів до охорони правопорядку, боротьби зі злочинністю, управління кризовими ситуаціями.

Актуальність дослідження обумовлена також потребою створення стійкої та ефективної системи правоохоронної діяльності, яка відповідала сучасним викликам і загрозам. Аналіз зарубіжного досвіду дозволяє адаптувати найкращі практики до українських реалій, враховуючи специфіку правової системи, суспільних запитів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми організації діяльності Національної поліції України були присвячені праці таких авторитетних теоретиків адміністративного права, як В.Б. Авер'янов,

О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк, В. В. Галунько, П.В. Діхтієвський, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Т.О. Коломоєць, С.Г. Стеценко та інших.

Безпосередньо дослідження окремих питань діяльності патрульної поліції в адміністративно-правовій науці присвячено роботи Б.О. Логвиненка, А.О. Собакаря, В.В. Гаркуші, Р.Ю. Молчанова, Р.М. Пилипів та інших.

В той же час, саме специфіка та особливості діяльності патрульної поліції України саме в період дії правового режиму воєнного стану досліджена не в повній. Саме недостатність наукових напрацювань із зазначеної тематики спонукав нас зробити спробу провести дослідження обраної тематики.

Метою дослідження є комплексний аналіз зарубіжного досвіду діяльності правоохоронних органів під час воєнного стану, а також розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо імплементації передових нагробків у національну правоохоронну систему взагалі, та в діяльність патрульної поліції України зокрема.

Для досягнення поставленої мети, нам необхідно виконати наступні **завдання**: здійснити комплексний аналіз передового досвіду діяльності правоохоронних органів зарубіжних країн під час воєнного стану; на підставі проведеного аналізу розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо імплементації передових нагробків у національну правоохоронну систему взагалі, та в діяльність патрульної поліції України зокрема.

Викладення основного матеріалу. В умовах сучасних глобальних викликів та криз, таких як збройні конфлікти і воєнний стан, роль правоохоронних органів стає надзвичайно важливою для забезпечення стабільності та безпеки в суспільстві. Зарубіжний досвід діяльності правоохоронних органів під час воєнного стану є цінним джерелом знань і практик, які можуть бути адаптовані для покращення ефективності національних систем безпеки.

Правоохоронні органи в різних країнах мають різні стратегії та механізми реагування на воєнний стан, що відображає специфіку їх правових систем, політичних умов і соціальних потреб. Ці стратегії включають як зміни в законодавстві, так і адаптацію оперативних процедур, що дозволяє правоохоронцям виконувати свої обов'язки в умовах підвищеного ризику та непередбачуваних ситуацій [1].

Вивчення міжнародного досвіду дозволяє зрозуміти, які підходи і методи виявилися найбільш ефективними в боротьбі з воєнними загрозами, захисті прав і свобод громадян, а також у підтримці соціальної та правової стабільності. Це дослідження надає можливість для вдосконалення національних систем управління безпекою, що є надзвичайно актуальним в умовах глобалізації і зростання міжнародних викликів.

Досвід діяльності поліції в Німеччині під час воєнного стану, наприклад, в період Другої світової війни та в умовах Холодної війни, демонструє комплексний підхід до управління кризовими ситуаціями.

Під час Другої світової війни, німецька поліція виконувала численні завдання в умовах бойових дій і внутрішніх загроз. Поліція активно займалася контролем за порядком на територіях, що перебували під контролем нацистського режиму, забезпечуючи виконання військових наказів, боротьбу з партизанськими рухами і підтримання внутрішньої безпеки. Було розгорнуто спеціальні підрозділи, які займалися охороною важливих стратегічних об'єктів, таких як промислові зони і транспортні вузли. Поліція також брала участь у боротьбі з саботажем та шпигунством, що включало проведення розслідувань і затримання підозрілих осіб [2].

В умовах Холодної війни, особливо в період, коли Німеччина була розділена на Західну і Східну частини, поліція в Західній Німеччині (ФРН) була залучена до забезпечення внутрішньої безпеки і контролю на кордоні з Східною Німеччиною. Вона активно співпрацю-

вала з іншими західними союзниками, такими як США та Великобританія, у боротьбі з можливими загрозами з боку Варшавського договору і забезпеченні порядку на стратегічних об'єктах.

Зокрема, в Західній Німеччині поліція застосовувала розвинутий контррозвідальний апарат для виявлення і нейтралізації потенційних загроз. Було створено спеціальні підрозділи для моніторингу і контролю за діяльністю радянських агентів та інших підозрілих осіб, які могли загрожувати безпеці держави.

У сучасний період, під час загрози терористичних атак або при виникненні надзвичайних ситуацій, німецька поліція використовує сучасні технології, такі як системи відеоспостереження, дрони для моніторингу територій та спеціалізоване обладнання для проведення оперативних заходів. Наприклад, після терористичних атак у Мюнхені в 2016 році, німецька поліція активно вдосконалила свої методи реагування на подібні інциденти, включаючи поліпшення координації між різними правоохоронними органами та підвищення рівня підготовки спецпідрозділів [3].

Таким чином, німецький досвід у управлінні кризовими ситуаціями і воєнним станом відзначається не тільки історичними аспектами, але й постійним вдосконаленням методів і технологій для забезпечення ефективного реагування на надзвичайні ситуації.

Велика Британія демонструє специфічний підхід до діяльності поліції під час воєнного стану, зокрема в умовах сучасних загроз і криз. Досвід Великої Британії відрізняється від інших країн кількома важливими особливостями.

У Великій Британії поліція підтримує тісну співпрацю з військовими та розвідальними службами для забезпечення національної безпеки. Сучасна британська модель включає спільні оперативні центри, де поліцейські, військові та розвідники працюють разом для швидкого реагування на загрози. Це дозволяє ефективно координувати дії у разі надзвичайних ситуацій або атак, де синергія між різними службами є критично важливою.

Крім того, активно використовує технології для моніторингу та управління в умовах воєнного стану. Зокрема, впроваджені системи відеоспостереження та аналізу даних допомагають виявляти і запобігати потенційним загрозам. Це включає використання розпізнавання обличчя, аналітику великих даних та інших сучасних технологій, які забезпечують високий рівень безпеки та ефективність у боротьбі з тероризмом та іншими загрозами.

З метою перебування в постійній готовності, значна увага приділяється підготовці і навчанням поліцейських до роботи в умовах сучасних загроз. Постійно оновлюються програми навчання, що включають сценарії, пов'язані з кіберзагрозами та іншими новими формами атак. Це дозволяє поліцейським силам бути готовими до швидкого реагування на нові виклики і використовувати передові методи роботи.

Сучасна британська поліція активно впроваджує принципи громадського партнерства і прозорості у своїй діяльності. Це включає регулярні консультації з громадськістю, які дозволяють враховувати думки та побоювання населення, що важливо для підтримки довіри і забезпечення ефективної роботи в умовах криз. Такий підхід допомагає зберігати соціальну згуртованість і забезпечувати підтримку з боку суспільства [4].

Загалом, сучасний досвід Великої Британії в управлінні поліцією під час воєнного стану демонструє інноваційний підхід до використання технологій, інтеграції з іншими службами та забезпечення прозорості у взаємодії з громадськістю, що відрізняє її від практик у інших країнах.

Відповідь поліції у США під час надзвичайних ситуацій чи воєнного стану має кілька характерних особливостей, які відрізняють її від інших країн. Одним з яскравих

прикладів є реакція правоохоронних органів після терактів 11 вересня 2001 року. У цьому випадку федеральні і місцеві органи поліції працювали в тісній координації. ФБР займалося розслідуванням терористичних актів і збором інформації про потенційні загрози, тоді як поліція Нью-Йорка та інші місцеві органи фокусувалися на управлінні евакуацією та забезпеченні безпеки на місці подій. Цей випадок показав важливість координації між федеральними та місцевими структурами під час великих криз [1].

Ще один приклад – це реагування поліції на урагани, як-от ураган «Катрина» у 2005 році. Після того, як ураган завдав значних руйнувань у Новому Орлеані, місцева поліція разом з Національною гвардією взяли участь у пошуково-рятувальних операціях та забезпеченні порядку в зонах, що постраждали від стихії. Федеральні та державні органи координували свої дії через Центр управління надзвичайними ситуаціями (FEMA), що дозволило оперативно розподілити ресурси і допомогти постраждалим.

Під час масових протестів і заворушень, таких як протести «Black Lives Matter» у 2020 році, поліція також демонструвала свої специфічні методи реагування. Наприклад, у Міннеаполісі і Вашингтоні поліція використовувала тактику розмежування зон протестів та примусового розгону натовпів. Технології, такі як дрони для моніторингу ситуації, а також сучасні системи комунікації, допомогли забезпечити ефективну координацію і управління ситуацією на місці.

Ці приклади ілюструють, як американська модель діяльності поліції під час кризових ситуацій включає як федеральну, так і місцеву координацію, спеціалізовані органи і технології для ефективного реагування на надзвичайні ситуації [5].

Для покращення ефективності національної системи безпеки України слід звернути увагу на кілька ключових аспектів зарубіжного досвіду в управлінні кризовими ситуаціями.

Адаптація законодавчих і оперативних процедур є важливим кроком для підвищення ефективності правоохоронних органів. Вивчення досвіду країн, таких як Німеччина під час Другої світової війни, де були розгорнуті спеціальні підрозділи для боротьби з внутрішніми загрозами, може допомогти Україні створити власні механізми реагування на сучасні виклики. Розробка нових тактик і процедур, адаптованих до специфічних умов, дозволить правоохоронним органам краще справлятися з кризовими ситуаціями.

Інтеграція з військовими і розвідувальними службами також є важливою для забезпечення злагодженого реагування на загрози. Наприклад, Велика Британія використовує спільні оперативні центри для координації дій між різними службами. Україні варто розглянути можливість створення аналогічних структур для покращення координації між правоохоронними органами, військовими та розвідкою, що допоможе ефективніше реагувати на загрози.

Впровадження сучасних технологій для моніторингу і управління ситуацією може суттєво підвищити оперативність і ефективність правоохоронних органів. Наприклад, використання систем відео-спостереження і безпілотних літальних апаратів (дронів), як це роблять у США, може допомогти в швидшому виявленні і нейтралізації загроз. В Україні слід звернути увагу на новітні технології та інвестувати в їх інтеграцію в роботу патрульної поліції України.

Постійна підготовка і навчання поліцейських є ключовими для забезпечення готовності до нових викликів.

Сучасний досвід показує важливість оновлення навчальних програм, включаючи сценарії нових форм атак і кіберзагроз. Україні слід регулярно оновлювати програми підготовки, щоб поліцейські могли швидко реагувати на нові загрози і використовувати передові методи роботи.

Прозорість і громадське партнерство також є важливими аспектами для підтримки довіри населення. Великобританія активно залучає громадськість до процесів управління безпекою через регулярні консультації та інформаційну відкритість. Україні варто впроваджувати подібні практики для покращення взаємодії з населенням і забезпечення ефективної роботи правоохоронних органів у кризових ситуаціях.

Зарубіжний досвід діяльності правоохоронних органів під час воєнного стану виявляє численні уроки та практики, які можуть суттєво покращити ефективність національних систем безпеки. Адаптація законодавчих і оперативних процедур, інтеграція з військовими та розвідувальними службами, впровадження сучасних технологій і постійне навчання поліцейських є ключовими аспектами, які можуть допомогти Україні впоратися з кризовими ситуаціями. Вивчення досвіду країн, таких як Німеччина, Велика Британія і США, дозволяє виявити найефективніші стратегії і методи, які можуть бути адаптовані до специфічних умов в Україні. Прозорість і громадське партнерство також грають важливу роль у підтримці довіри населення та забезпеченні ефективного управління безпекою. Інтеграція цих елементів в національну систему безпеки допоможе Україні ефективніше реагувати на сучасні виклики і забезпечити стабільність та безпеку в умовах воєнного стану.

Висновок. Аналіз зарубіжного досвіду діяльності правоохоронних органів під час воєнного стану свідчить про значну важливість чіткої організації та ефективного виконання функцій безпеки та правопорядку в умовах надзвичайних ситуацій. Під час воєнного стану правоохоронні органи повинні здійснювати не лише традиційні функції боротьби зі злочинністю, але й забезпечувати стабільність національної безпеки, захист прав і свобод громадян, а також реагувати на змінені умови через терористичні загрози та гуманітарні виклики.

Вивчення досвіду таких країн, як Польща, Литва та Естонія, показує, що на практиці ефективність правоохоронних органів під час воєнного стану залежить від гармонійного поєднання цивільних та військових структур, а також чіткої координації між ними. Використання спеціалізованих підрозділів, оснащених сучасними технологіями та методами ведення розслідувань, є важливим аспектом забезпечення правопорядку в умовах війни.

Для України важливим є запозичення ефективних моделей, адаптованих до її національних особливостей та реалій воєнного стану. Імплементация цих принципів у діяльність патрульної поліції дозволить підвищити її здатність до швидкої реакції на виклики, забезпечення правопорядку та захисту цивільного населення в умовах війни. Патріотичне та професійне навчання правоохоронців, а також створення умов для тісної співпраці з військовими підрозділами, може значно покращити загальну ефективність державних органів під час військових загроз.

Загалом, досвід зарубіжних країн є важливим орієнтиром для вдосконалення стратегії і тактики правоохоронних органів України в умовах воєнного стану, зокрема в частині адаптації до нових загроз та підвищення рівня безпеки на всіх етапах кризових ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чмелюк В.В., Гришук В.Л., Бадьора С.М. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навчальний посібник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 218 с.
2. Поливанюк В.Д., Король К.С. Особливості діяльності підрозділів Національної поліції під час запровадження воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 444-446.
3. Гусаров С.М., Салманова О.Ю., Комзюк А.Т. та ін. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України : монографія. Міністерство внутрішніх справ України ; Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків : Факт, 2022. 452 с.
4. Єрьоменко Я. Нові функції та навички поліції під час війни Діяльність органів правопорядку під час та після збройних конфліктів (зарубіжний досвід) Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 199-200.
5. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки: Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>.